

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Kuhinja vsak štetek in velja s poštno vredn. in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četiri leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hoči sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katal. Makovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopis se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne politvrste vs enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Ne zaprite reklamacije so poštnine proste.

Preosnova ljudskega šolstva.

Poslanci S. K. Z. so že v zadnjem zasedanju državnega zbora, vstrežajoč opravičenim zahtevam slovenskega kmečkoga ljudstva in našim krajevnim razmeram na deželi, zahtevali izpremembo šolskega zakona. Radi razpusta državnega zbora še ni tedaj prišel predlog v pretresovanje. Takoj prvi dan ob novem zasedanju so poslanci S. K. Z. zopet vložili predlog o tem velevažnem šolskem vprašanju in s tem dokazali, kako jim je na srcu blagor ljudstva in blagor šole same.

Predlog zahteva, kakor smo že zadnjič poročali v „Slov. Gospodarju“, da se ne sili otrok v šolo pred 7. letom, ker je potrebno, da se otrok telesno okrepi, predno začne posedavati na šolskih klopih. Šolska doba naj traja polnih šest let. Na ta način se bodo otroci več naučili kot v osmih letih, ki so le na papirju.

Na deželi se mora dovoliti, kjer zahteva to krajni in okrajni šolski svet, poldnevni pouk. Radi te točke se bodo seveda naši liberalci zopet zgražali. Toda nas to nič ne briga. Mi dobro vemo, ker poznamo naše krajevne razmere, da celodnevni pouk zlasti v hribovitih krajih nima nobenega vspeha, temveč povzroča pri stariših celo mržnjo do šole. Krajevne razmere so včasih take, da otroci pri najboljši volji ne morejo priti v šolo celi dan, ali pa morajo stradati čez poldan v šoli. Mi poznamo tudi na Spodnjem Stajerskem nekaj šol s poldnevnim poukom, ki so v marsikaterem oziru boljše, nego šestrazrednice s celodnevnim poukom.

Ni mogoče danes obširno dokazovati upravičenosti teh zahtev; omenimo le toliko, da se zastoj protivijo nekateri odločilni krogi proti uvedbi poldnevne pouka. Mi ga ne zahtevamo povsod, temveč uvede naj se le tam, kjer ga želi ljudstvo radi krajevnih razmer. Nam ne bode nikdar prišlo na misel, zahtevati poldnevni pouk v mestih ali trgih. Ti naj imajo šolo, kakoršna sami želijo; kot davkoplačevalci pa imajo kmetje tudi na deželi pravico, da zahtevajo šole, ki so primerne njihovim razmeram.

Da smatrajo šolsko vprašanje poslanci za prav resno, spozna lahko vsakdo tudi iz tega predloga, ki zahteva novi učni načrt za ljudske šole na deželi. Za vse druge stanove se skrbi; vajence poučujejo že v vseh trgih in mestih in jih pripravljajo za bodoči poldnevni pouk, le za kmečki stan se ne skrbi v tem oziru nič.

PODLISTEK.

Zadnji Ave.

Stal je na sredi gozda... Lahke večerni vetrič ga je hladil. Razmišljal je, kaj naj stori. Videlo se mu je, da ima nekaj težkega na srcu. Spomnil se je, kako je bil nekaj srečen, on, bratje in sestre, in cela družina — pozimi okoli peči... Iz oči so mu prišle solze... Začel je plakati in si brisati solze z jokanih oči.

„Oh, ko bi bil oče srečen, bili bi vsi srečni, oče je bil nesrečen, mi smo nesrečni!“ je jecjal Tone jokaje.

Tone je bil fant kakih 24 let. Oče njegov mu je umrl pred letom. Mož je prihajal domov ponoči, ob 11, ob 2. uri in celo ob zori. Včasih ga ni bilo po cel dan ali še več časa. Mati je pošiljala ponj v gostilno, včasih je bil tam, a večkrat ga ni bilo najti po hišah. Bil je pijanec. Večkrat so ga našli v cestnem jarku, vsega umazanega — pijanega. Večkrat je hodil po mestu zaradi pravd. Iskal je pravice, a ko je ni mogel najti, je šlo gospodarstvo vedno bolj nazaj, ker ni bilo gospodarja, da bi vso stvar prav vodil. Gospodinja ni mogla opravljati vsega. Večkrat ga je svarila, naj odneha takemu delovanju. On pa je začel preklinjati in razsajati, da je bilo groza. Včasih so se mu zablestela oči, ko so se ga otročiči zbal in tekli zbegani iz hiše. In tako se je ponavljalo od dne do dne, od leta do leta. Naposled je šlo premoženje na — boben.

Ko se je začelo mračiti, je šel Tone iz gozda proti domu. Pomisljal je in tuhtal, kako naj ukrene, da se bodo mati in mlajši bratje in sestrice lažje mogli preživeti. Naposled mu šine v glavo: „Pri kraju smo, silna beda vlada v hiši. V Ameriko pojdem! Sedaj grem k agentu, da lahko odpotujem že jutri.“

Ali naj pošlje vsak kmet svoje sinove v kmetijske šole? Tega ne more storiti in tudi ne gre zlahka. Kmečki sin zapusti ljudsko šolo, gre za hlapca ali kam drugam, in če ostane tudi doma, nobeden se prav ne briga zanj. Da bi mu kdo dajal kakih navodil za gospodarsko delo na kmetiji, se le redkokdaj zgodi. Deček nima takoj v početku pravega smisla za kmetijo in za delo na kmetiji, tem manj pa še veselje za to delo, in postane slab kmet.

Tu mora poseči ljudska šola vmes. Po šestem letu šolanja se mora podajati kmečkim fantom gospodarski pouk ravno v tem smislu, kot se vrši nadaljevalni pouk za vajence v trgih in mestih. Ljudskošolski pouk se mora časa primerno preosnovati. To zahtevajo vedno liberalni krogi in tudi učitelji. Priznani vzgojitelji zahtevajo, da se opusti v ljudski šoli nepraktično vbijanje v glavo raznih pojmov in se uči mladina le potom lastne izkušnje, kar vidi in kar dela. Mi nismo proti takemu preosnovanju ljudske šole; dosledno se mora na deželi preustrojiti po teh načelih ljudska šola v pravo delavnico našega kmečkoga gospodarstva in malega obrtništva. Kar zahtevamo mi od ljudske šole, je le nekaj praktičnega za naše kmečko ljudstvo.

Videli bomo, kako stališče bodo zavzemali razni liberalci proti tem načelom za preosnovo ljudskega šolstva. Poslanci S. K. Z. ne bodo mirovali, predno se ne začne resno razmotrivati to velevažno šolsko vprašanje.

Državni zbor.

Zadnji petek si je zbornica izvolila za predsednika člana nemško-nacionalne zveze, dr. Sylvestra. Podpredsednikom so izvoljeni Slovenec Pogačnik, Čeh Zdrasky, Poljak German, Rusin Romančuk, Italijan Conci, nemški socialni demokrat Pernerstorfer in nemški krščanski socialci Juckel. Med zapisnikarje je bil izvoljen izmed Slovencev dr. Benkovič.

Ob koncu petkove seje je bilo bojno glasovanje za dnevni red med socialnimi demokrati in zastopniki kmečkoga stanu. Socialni demokrati so hoteli, naj se v torek, dne 25. t. m. razpravlja najprej o uvozu tujega mesa in tuje živine. Poslanci kmečkoga prebivalstva so bili proti in so glasovali za to, da se naj v torek razpravlja o dovoljenju avstroogrške banke, da še nadalje izdaja bankovce. Zmagali so kmečki zastopniki.

Potolažil se je nekoliko Tone pri teh besedah in dejal sam pri sebi: „V Ameriki je večji zaslužek, nego tu pri nas. Več denarja si bom prislužil, pošiljal ga bom domov materi, da se prežive z otroci.“

Šel je k agentu in se pogodil z njim, da odrine ta jutri. Od agenta se je odpravil proti domači koči. Ostal je pred njo. Postal je nekako otožen, razburjen in srce mu je začelo utripati močneje...

V koči je bilo jako živahno. Oh peči na klopih so sedeli bratci in sestrice ter se živahno pogovarjali. Veselje jim je sevalo iz jasnih oči, kakor bi jim ne manjkalo ničesar. Hvala Bogu! Zdelo se je Tonetu, da pojde lažje z doma, ker so bili otroci veseli.

Ali naj bi šel v sobo? Tresel se je vedno. Strah ga je bilo, kaj poreko mati, ko jim pove novico.

Dvignil je oči proti nebu in se čutil osamljenega. „V Ameriko grem, to je zadnji poizkus, zadnja rešitev. Kaj pa poreko mati, bratje, sestrice, kaj sorodniki... Oh, ti sorodniki, ti bodo še veseli, da se me iznebijo! Bogati so, toda mene ne vidijo reveža, po strani me gledajo, kakor bi bil jaz tega kriv...“ Tako je ternal žalostni Tone sam pri sebi.

In zopet je mlo pogledal proti nebu, občudoval vsemogočnost Stvarnika in čakal zvonjenje Ave Marije... Izza oblaka je posvetil mesec s svojo blede svetlobo, tiho, lahko, žalostno, kakor bi vedel za gorje Tonetovo.

V bližnjem stolpu je mogočno zadonel zvon svoj večerni ave.

Tone je stopil v hišo. Na mizi sredi sobe je brlela luč. Izpod stropa je visela druga rdeča lučka nad podobo Matere božje. Tonetu se je zdel ta večer nekako svedan.

„Mati, bratje, sestrice, izmolimo danes Ave Marijo, vsi skupaj pod to-le podobo, saj je to zadnji večer — zadnji Ave...!“ Tako je ukazal Tone s tresočim glasom in pogledal na Marijo Pomagaj.

Ko je bil v petek izvoljen predsednik, smeli so se začeti vlagati predlogi in interpelacije. Evo vsebinsko važnejših predlogov in interpelacij, ki so jih vložili poslanci Hrvatsko-slovenskega kluba.

Šolska vprašanja.

Naši poslanci so obljubili svojim volilcem, da se bodo na Dunaju trudili, da se spremeni sedaj veljavni ljudskošolski zakon, ki ne ugaja kmečkemu prebivalstvu. Obljubo so začeli koj izpolnjevati in so stavili Roškar, dr. Verstovšek in tovariši predlog, o katerem govorimo na uvodnem mestu.

Nadalje so stavili Roškar, Pišek in tovariši predlog, s katerim se zahtevajo primerni prispevki od države k stavbenim in ohranjujočim stroškom za ljudske šole. Po sedaj veljavnem šolskem zakonu morajo občine za šolo ne le potrebne nove stavbe, ampak vse potrebščine za obstanek prispevati iz svojega. To povzroča občinam ogromne stroške, visoke občinske doklade, katerih nekatere znašajo več sto odstotkov doklade. Iz tega sledi vedno večje zadolženje občin in posestev. Nujna potreba je, da se ljudstvu šolska bremena znižajo. Država ima tudi dolžnost, skrbeti za potrebno šolsko izobrazbo svojih državljanov, in zato vsaj polovico prispevati k šolskim stroškom.

Zavarovanje zoper uime in ogenj.

Poslanec Roškar, dr. Benkovič in tovariši so stavili predlog za obvezno zavarovanje proti vsem elementarnim nezgodam.

Toča, povodenj in razne druge uime uničijo leto za letom ogromne množine pridelkov vseh nasadov na deželi. Mnogo milijonov vrednosti na živilih, vinu in sadju se izgubi vsako leto. Beda in siromaštvo, da celo stradanje vsakdanjega kruha, je naravni nasledek. Ves trud poljedelca in vinogradnika je večkrat tudi skozi več let brezuspešen. Vsemu temu se da v velikem obsegu odpomagati z obilnatim zavarovanjem proti nezgodam. Današnje podpore so ne le nezadostne, ampak tudi nečasne za kmetovalca, kateri nima le sebe in svoje preživetje, ampak pridelati potrebna živila tudi za druge stanovce. S primernimi prispevki države in dežele in z doplačilom ne prevelikih premij od zavarovancev, boče možno vpeljati zavarovanje v prid vsega, z obdelovanjem zemlje se pečajočega ljudstva; beda na deželi bode s tem vsaj omejena, če že ne odpravljena.

In vsi so poklekli in molili...

Po molitvi je mati povzela besedo in vprašala Toneta: „Zakaj je zadnji ta-le večer, zakaj ta-le molitev? Ali bode morda koga izmed nas kmalu konec ali kali?“

„V svet, v Ameriko pojdem, mati, tam je boljši zaslužek. Pošiljal bom ves prihranjeni denar Vam domov, ljuba mati! Živeli boste z otročiči bolj na lakem, in tudi jaz se bodem bolj z veseljem trudil v novem svetu, ker bom vedel, da ste preskrbljeni.“ Tako je odgovoril Tone materi in glas se mu je tresel.

„Ni prav, da greš!“ jamejo mati. „Tam v Ameriki, v tujem svetu, je dovolj nevarnosti. Bog nas že preskrbi tudi na naši rodni grudi! Pa mene poglej! Stara sem že in malo vredna. En mrzel zimski večer, in matere ne boš videl več.“

Tako je govorila mati. Tone si je pa mislil po svoje.

„Ali misliš kmalu odpotovati?“ ga je vprašala mati.

„Da, že jutri zarana,“ je odgovoril Tone. „Zmenil sem se že z agentom zaradi potovanja. Mnogo denarja ne potrebujem. Pomagal bom na ladiji kot delavec, zato je vožnja za-me brezplačna.“

„Toda vendar bi bilo bolje, da bi ostal.“

„Ne morem...“

Izza peči je gledalo četvero bratcev in sestic, nedolžnih oči, ki so ga s pogledi prigovarjali: „Ostani!“

A Tone se ni dal pregovoriti. Bile so mu ravno te nedolžne oči in mati v oskrbi.

Kmalu se je podala cela družina k ponočnemu počitku. Toda Tone je pospravljal svojo obleko v kovčega in postavil vse v red, predno je legel. V postelji nista mogla ne Tone ne mati spati. „Oh, moj Bog, že jutri, že jutri, pa zarano, predno vziđe solnce... Obleka je naložena, voz z agentom se pripelje, in Tone z njim v tui svet, v Ameriko...“